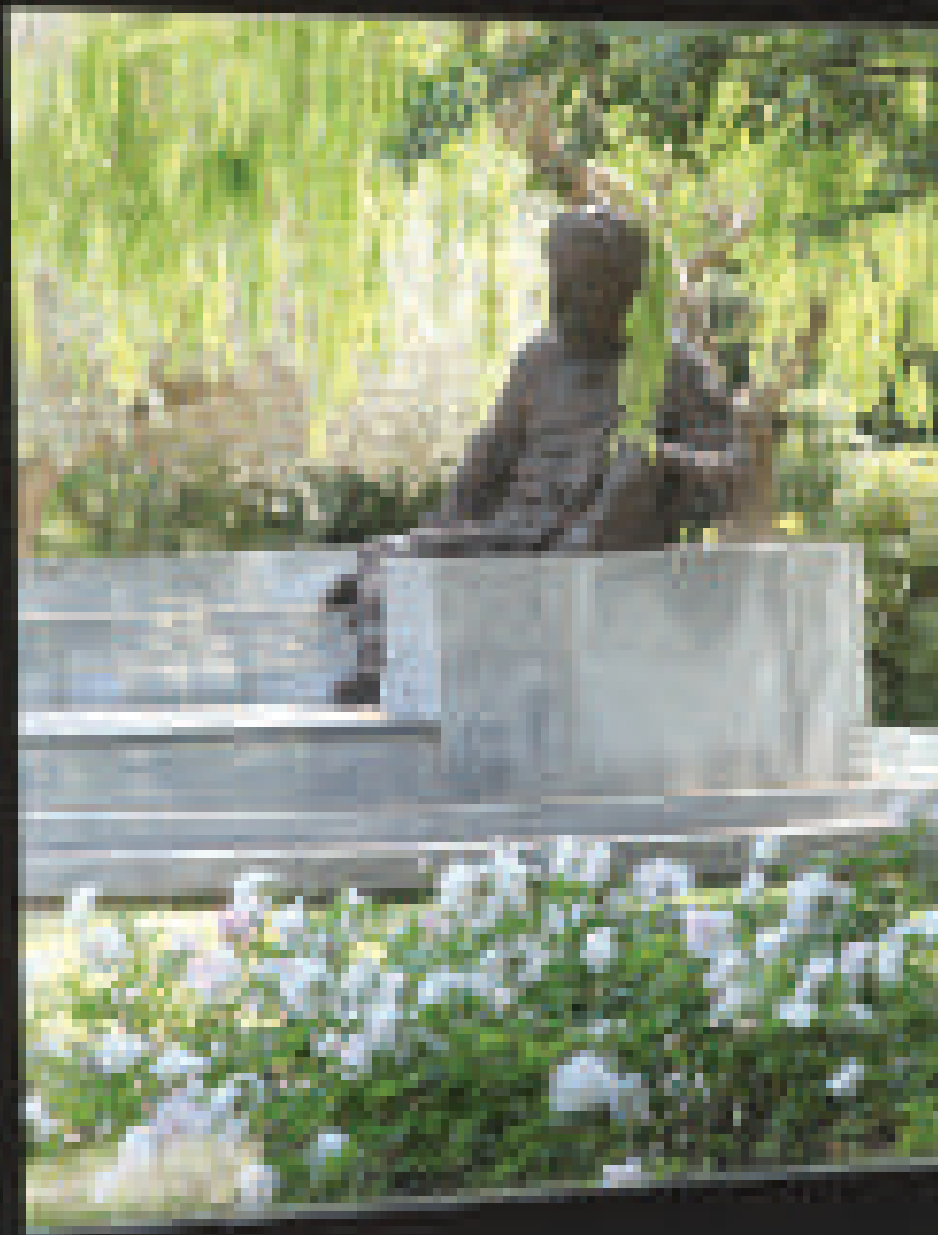

מבוא

בשער פרק זה: גן המדע ופסל איינשטיין כפי שנשקף מתוך בניין האקדמיה.
בתצלום הכריכה: פסל איינשטיין. צילום ועיבוד תמונה: ששון תירם.
רוב התצלומים שבחוברת צולמו על ידי ששון תירם; מיכל פתאל.

דבר הנשיאה

שלום רב,

בתום עוד שנה של פעילות ענפה באקדמיה אני שמחה להביא לפניכם מקצת העשייה הרבה.

בפעילות בתחום חברה וממשל, וכחלק ממימוש תפקידה על פי חוק **בייעוץ והערכה לגורמי הממשל ולציבור בישראל**, פעלה השנה האקדמיה בנושא **חקר הים התיכון**, וזאת בהמשך למעורבותה בנושא המחקר וההוראה בתחומי הגז, הנפט ואזורי ה-EEZ בארץ, שבו טיפלנו בשנה שעברה.

כהמשך לפעילות האקדמיה יש לציין את ות"ת, שנרתמה להקמת מרכז מחקר אוניברסיטאי כחלק ממימוש ההמלצות. האקדמיה שימשה גורם חשוב בוועדת ההערכה שהקימה ות"ת. לפי המלצותיה של הוועדה הוחלט על הקמת מרכז באוניברסיטת חיפה שבו ישתתפו חמש אוניברסיטאות נוספות, בראשותו של חברנו צבי בן-אברהם.

בשנה זו החלפתי את פרופ' יעקב זיו כיו"ר תל"מ, פורום לתשתיות לאומיות למחקר ולפיתוח. נקבעה מסגרת פעולה להמשך מימון ומעקב אחר המיזמים הקיימים, ואני מקווה שבתקופה הקרובה נתחיל במיזמים חדשים. אין לי ספק כי המשך פעילות זו חיוני להתנהלותו הייחודית של פורום תל"מ, הנעשית על יסוד איגום משאבים לאומי. שיתוף הפעולה הפורה המתקיים בו הניב בעשור וחצי האחרונים מיזמים בהיקף כולל של כ-2.5 מיליארד ש"ח. בחודש האחרון יצאנו **כל ראשי מערכות המו"פ בארץ: יו"ר ות"ת, יו"ר המולמו"פ, המדען הראשי, ראש מפא"ת, המדען הראשי של התמ"ת ואנוכי, בקריאה משותפת במכתב לראש הממשלה**. שר המדע הצטרף לקריאתנו במכתב זה, שבו חזרנו וביקשנו להגן על תקציבי המו"פ בישראל ולהבטיח המשך גידול בתכנית חומש לאומית למחקר הכוללת מתווה תקציבי רב-שנתי, ובו גידול של 4% בתקציבי המו"פ.

בשנה החולפת השקענו מאמץ רב בהכנת דוח האקדמיה על מצב המדע בארץ בהשוואה לעולם, כפי שנדרש בתיקון לחוק האקדמיה משנת 2010. ועדה שהוקמה לצורך זה עמלה רבות במשך למעלה מחצי שנה, וכעת הדוח הוא בשלבי הפקה ויוגש לוועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת בימים הקרובים. תודתי לחברי הוועדה.

התפתחויות חשובות חלו השנה בתחום קשרי החוץ של האקדמיה:

ההסכם עם האקדמיה הלאומית **האמריקאית למדעים (NAS)** לשיתוף פעולה – באמצעות קיום כינוסים משותפים למדענים צעירים מצטיינים משתי המדינות, במסגרת התכנית של Kavli Frontiers of Science – קורם עור וגידים. הכינוסים הם בין-תחומיים ומיועדים לחוקרים צעירים במדעי הטבע. הכינוס המשותף הראשון יתקיים בארצות הברית ביוני 2013. לארגון הכינוס הוקמה ועדת היגוי שגיבשה נושאים לדיון בתיאום עם האמריקאים ובחרה את המשתתפים. נאחל להם כינוס מוצלח.

הקשרים עם האקדמיה **הצרפתית** למדעים: במסגרת זו התקיים בחודש מאי 2012 הכינוס הראשון, בכימיה תאורטית, באקדמיה בירושלים. הכינוס השני, במתמטיקה, נערך בפריז במאי 2013, בארגון חברינו מיכאל רבין ודוד קשדן. במועד זה נדון עם ראשי האקדמיה הצרפתית על המשך שיתוף הפעולה.

במסגרת שיתוף הפעולה בין האקדמיה לבין **החברה המלכותית בקנדה (RSC)**, אשר נחתם בשנה שעברה בטקס רשמי במעמד נשיא המדינה מר שמעון פרס והמושל הכללי של קנדה, תתקיים בקנדה הסדנה הראשונה, בתחום חקר המוח, ב-14-16 ביוני 2013, בארגון חברנו חיים סידר.

אנו ממשיכים ומרחיבים את הקשרים ההדוקים והרציפים עם האקדמיות **הגרמניות**. כינוס בסדרה של GISFOH, הרביעי במספר, התקיים השנה בפוטסדם שבגרמניה בהשתתפות כ-50 מדענים מצטיינים צעירים מתחומי מדעי הרוח משתי המדינות.

נוסף על כך יתקיים בדצמבר 2013 בירושלים הכינוס המשותף השלישי עם האקדמיה לאופולדינה בנושא מדעי העצב.

עם **בריטניה** נמשיכים הקשרים ההדוקים באמצעות השגריר הבריטי מר מתיו גולד והמועצה המדעית המשותפת לשתי הארצות במדעי החיים, לתכנון קידום קשרי מדע ושיתוף פעולה שבהם האקדמיה תמלא תפקיד מרכזי.

אנו מוסיפים לפתח את הקשרים עם כמה ארצות **במזרח הרחוק** שעמן יש לנו הסכמים, ובהן האקדמיה **הסינית** (שקשר הדוק מתקיים בין הקרן הלאומית למדע שלנו לקרן הדומה לה בסין), האקדמיה **הקוראנית** והאקדמיה **האוסטרלית**. השנה ביקרו בירושלים נשיאיהם ובכירי מוסדותיהם. עוד ביקר השנה באקדמיה נשיא האקדמיה **ההודית** למדעים, ובעת הביקור נחתם הסכם בין שתי האקדמיות.

(ראו פרטים להלן בפרק "קשרים בין-לאומיים" ו"הרצאות, כינוסים ואירועים")

האקדמיה הצעירה הישראלית

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים הצטרפה למגמה כללית הולכת וגוברת בעולם והקימה אקדמיה צעירה. האקדמיה הצעירה תפעל באופן עצמאי, בגיבויה ובסיועה של האקדמיה הלאומית. את עשרים ושישה החברים הראשונים של האקדמיה הצעירה מינתה ועדה של האקדמיה הלאומית. בעתיד יבחרו חברי האקדמיה הצעירה את החברים החדשים לפי מנגנון שייקבע. חברי האקדמיה הצעירה, נשים וגברים, הם אנשי מדע תושבי ישראל אשר הוכיחו הצטיינות במחקר וחשיבה מקורית וקיבלו פרסים יוקרתיים, זכו לאותות הצטיינות על מחקרם או קיבלו מענקי מחקר יוקרתיים. החברים נבחרו לתקופה קצובה של ארבע שנים.

ולסיום, ברצוני לשוב ולהודות לחבריי במועצת האקדמיה על פעילותם הנמרצת ועל נכונותם לעזרה בכל עת ובכל שעה. כמו כן נתונה תודתי לצוות המעולה והמסור של האקדמיה, אשר מקבל עליו את משימות הביצוע והטיפול השוטף בכל תחומי הפעילות, ביעילות יוצאת דופן.

בברכה,
רות ארנון

מנהל האקדמיה

ד"ר מאיר צדוק
מנהל האקדמיה

יוסף לנץ
הסמנכ"ל לכספים ולמנהל

טלי אמיר
מנהלת ההוצאה לאור

אביטל בר
הדוברת ומנהלת קשרי ציבור

בוב לפידות
ראש האגף לקשרים בין-לאומיים

ד"ר יוסי סגל
רכז החטיבה למדעי הטבע

גליה פינצי
רכזת החטיבה למדעי הרוח

בת-שבע שור
מנהלת פרויקטים מיוחדים

מועצת האקדמיה

פרופ' רות ארנון
הנשיאה

פרופ' ב"ז קדר
סגן הנשיאה

פרופ' רפאל משולם
יו"ר החטיבה למדעי הטבע

פרופ' יוחנן פרידמן
יו"ר החטיבה למדעי הרוח

פרופ' מנחם יערי
הנשיא לשעבר

ד"ר מאיר צדוק
מנהל האקדמיה

ייסודה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

בראשית שנות החמישים החלו לדון במשרד החינוך והתרבות על אפשרות הקמתן של שתי אקדמיות: האחת למדעי הרוח והאחרת למדעי הטבע. בשנת 1955 הוקמה ועדה בראשותו של שר החינוך, פרופ' בן-ציון דינור, ובהשתתפותם של אחדים מבכירי המדענים, והיא דנה בהצעות להקמת האקדמיות. הוועדה המליצה לפני הממשלה לפתוח בצעדים לקראת הקמתה של "פרה-אקדמיה". הממשלה קיבלה את ההצעה, אולם ההתנגדות שהתעוררה בכנסת הביאה לגניזתה. באותה השנה פנתה משפחת ון ליר לממשלת ישראל והציעה להקים בירושלים "מרכז לקידום התרבות", שישמש מקום מפגש לאנשי מדע, לאנשי רוח, להוגי דעות ולאנשי אמנות. ההצעה נדונה בממשלה בדצמבר 1955 ואושרה. בהחלטה נאמר ש"המרכז לקידום התרבות יאכסן את האקדמיה ללשון העברית ואת האקדמיות (העיתידות לקום) למדעי רוח וטבע ולאמנויות" ומטרתו תהיה "ריכוז הישגי המחקר האקדמי הגבוה". בעקבות החלטה הקצתה הממשלה את חלקת הקרקע שעליה עומדים היום האקדמיה למדעים ומכון ון ליר. ואולם, עקב ההסתייגויות שנתעוררו באותה התקופה מהקמת האקדמיה שינתה הממשלה את החלטתה, ובנוסח המתוקן של החלטה מ-8 במרס 1956 הושמט הסעיף הקובע כי המרכז יאכסן את האקדמיות הלאומיות.

על אף נסיגתה של הממשלה מהחלטתה הראשונה נמשכו המאמצים להקים את האקדמיה. בראש היוזמים עמד פרופ' אהרן קציר. הוא הציג לפני דוד בן-גוריון את תכניתו להקים שתי אקדמיות, שתפקידן יהיה בין השאר לרכז את הדגולים מקרב אנשי הרוח, המלומדים, המדענים והאמנים בישראל; להשתתף בתכנון המדעי-הלאומי של פיתוח הארץ; לייצג את ישראל בפורום של המדע הבין-לאומי; לקיים מגע מתמיד עם הגופים המקבילים בחוץ-לארץ; לקיים פעולות אחרות בעלות אופי אקדמי או חינוכי. דוד בן-גוריון נתן את ברכתו להצעה.

לאחר פגישת הכנה של פרופ' אהרן קציר עם רקטור האוניברסיטה העברית ונשיא הטכניון, שנדונו בה הצעותיו של קציר, זימן דוד בן-גוריון ב-28 בנובמבר 1957 דיון בפורום רחב כדי ללבן את הבעיות הכרוכות בייסוד האקדמיה. בדיון השתתפו גם שר החינוך והתרבות דאז זלמן ארן, לשעבר שר החינוך פרופ' בן-ציון דינור ופרופסורים מן המוסדות להשכלה גבוהה. הדיון נסב על אופייה של האקדמיה ועל תפקידיה, וגם הובאו נימוקים בעד ונגד הקמתה. בסיכום הדיון הוחלט על הקמת ועדה מכינה לקראת הקמת האקדמיה אף כי נשאו בעינם חילוקי הדעות וההיסוסים בקרב משתתפי הדיון באשר להקמתו של מוסד שהוא מעין אקדמיה.

ביוני 1958 נתמנתה ועדה שמתפקידה היה להציע רשימת מועמדים לוועדה המכינה. ועדה זו חרגה מן התפקיד שהוטל עליה והכינה גם טיוטה של הצעת החלטה בדבר הקמת "בית ועד" או "אקדמיה". באוקטובר 1958 הגיש שר החינוך והתרבות את ההצעה לפני הממשלה, והיא אושרה ב-9 בנובמבר 1958. לפי ההצעה ייפתה הממשלה את כוחם של ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות למנות ועד מכין להקמת "בית ועד" (אקדמיה) למדעי הרוח והטבע, שישבו בו אנשי המדע הדגולים במדינה. ב-17 בדצמבר 1958 פנה דוד בן-גוריון אל אנשי המדע והרוח שהוועדה המליצה עליהם והזמינם לשמש חברים בוועדה המכינה להקמת האקדמיה.

אלה חברי הוועדה המכינה:

שאול אדלר, אריה דבורצקי, ברנרד צונדק, יואל רקח, אפרים א' אורבך, בן-ציון דינור, נפתלי ה' טור-סיני, ליאון מאיר, יעקב פולוצקי, נתן רוטנשטרייך, גרשם שלום, פרנץ אולנדורף, נתן רוזן, מרכוס רינר, יצחק ברנבלום, אהרן קציר

חברי כבוד:

חנוך אלבק, מרטין בובר, יצחק פ' בער, שמואל ה' ברגמן, משה צ' סגל, יחזקאל קויפמן מתפקידה של הוועדה המכינה היה לעבד תקנון ל"בית הוועד". ואמנם בישיבתה הראשונה של הוועדה, ב-6 בינואר 1959, נקבעה ועדה להצעת תקנון. הצעת התקנון עובדה בשישה חודשים, וב-12 ביולי 1959 אישרה אותה מליאת הוועדה המכינה. תקנון זה היה "תקנון האקדמיה הלאומית למדעים", והוא אושר בממשלה ב-13 בספטמבר 1959. כך נוסדה האקדמיה למעשה ונתאפשר לה להתחיל בפעילותה. ב-27 בדצמבר 1959 נתכנסה הוועדה המכינה בראשותו של מרטין בובר והכריזה על הקמת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. חבריה הראשונים היו חברי הוועדה המכינה.

ב-23 בפברואר 1960 התקיימה ישיבתה הראשונה של האסיפה הכללית של האקדמיה בהשתתפות ראש הממשלה דאז דוד בן-גוריון, והוא ישב בראשה. בישיבה נבחרו פרופ' מרטין בובר לנשיא האקדמיה ופרופ' אהרן קציר לסגן הנשיא.

עיגון מעמדה של האקדמיה הלאומית למדעים בחוק המדינה נעשה לאחר שוועדת השרים לענייני חקיקה הכינה בשיתוף עם חברי האקדמיה, פרופ' אהרן קציר ופרופ' גרשם שלום, הצעת חוק לאקדמיה. ב-14 ביוני 1961 אישרה הכנסת את "חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים תשכ"א-1961".

במרס 1962 נתפרסם ברשומות "תקנון האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים", לאחר שהאסיפה הכללית של האקדמיה אישרה אותו.

אלה מטרות האקדמיה ותפקידיה:

1. לרכז בתוכה כחברים מטובי אישי המדע תושבי ישראל;
2. לטפח ולקדם פעילות מדעית;
3. לייעץ לממשלה בפעולות הנוגעות למחקר ולתכנון מדעי בעלי חשיבות לאומית;
4. לקיים מגע עם גופים מקבילים בחוץ לארץ;
5. לפעול בייצוג המדע הישראלי במוסדות ובכינוסים בין-לאומיים, מתוך תיאום עם מוסדות המדינה;
6. לפרסם כתבים שיש בהם כדי לקדם את המדע;
7. לעסוק בכל פעילות אחרת שיש בה כדי לשמש את המטרות האמורות.

נושאי תפקידים בעבר ובהווה

סגני נשיא

2010-	פרופ' ב"ז קדר
2010-2004	פרופ' רות ארנון
2004-1995	פרופ' חיים תדמור ז"ל
1995-1994	פרופ' מנחם יערי
1993-1986	פרופ' נתן רוטנשטרייך ז"ל
1986-1980	פרופ' יהושע יורטנר
1980-1974	פרופ' אפרים א' אורבך ז"ל
1974-1968	פרופ' אריה דבורצקי ז"ל
1968-1962	פרופ' גרשם שלום ז"ל
1962-1960	פרופ' אהרן קציר ז"ל

נשיאי האקדמיה

2010-	פרופ' רות ארנון
2010-2004	פרופ' מנחם יערי
2004-1995	פרופ' יעקב זיו
1995-1986	פרופ' יהושע יורטנר
1986-1980	פרופ' אפרים א' אורבך ז"ל
1980-1974	פרופ' אריה דבורצקי ז"ל
1974-1968	פרופ' גרשם שלום ז"ל
1968-1962	פרופ' אהרן קציר ז"ל
1962-1960	פרופ' מרטין בובר ז"ל

יושבי ראש החטיבה למדעי הטבע

2007-	פרופ' רפאל משולם
2007-2004	פרופ' אלכסנדר לויצקי
2004-2001	פרופ' דן שכטמן
2001-1995	פרופ' רות ארנון
1995-1992	פרופ' יעקב זיו
1992-1989	פרופ' יצחק שטיינברג
1989-1986	פרופ' ישראל דוסטרובסקי
1986-1980	פרופ' שמשון אברהם עמיצור ז"ל
1980-1974	פרופ' יגאל תלמי
1974-1968	פרופ' ארנסט דוד ברגמן ז"ל
1968-1963	פרופ' אריה דבורצקי ז"ל
1963-1960	פרופ' יואל רקח ז"ל

יושבי ראש החטיבה למדעי הרוח

2007-	פרופ' יוחנן פרידמן
2007-2001	פרופ' ב"ז קדר
2001-1995	פרופ' שאול שקד
1995-1989	פרופ' יהושע בלאו
1989-1986	פרופ' אהרן ברק
1986-1983	פרופ' נתן רוטנשטרייך ז"ל
1983-1980	פרופ' דן פטינקין ז"ל
1980-1974	פרופ' נתן רוטנשטרייך ז"ל
1974-1969	פרופ' יהושע פראוור ז"ל
1969-1963	פרופ' אפרים א' אורבך ז"ל
1962-1960	פרופ' גרשם שלום ז"ל

נשיאי האקדמיה מאז נוסדה (מימין למעלה)

פרופ' מרטין בובר ז"ל
 פרופ' אהרן קציר ז"ל
 פרופ' גרשם שלום ז"ל
 פרופ' אריה דבורצקי ז"ל
 פרופ' אפרים א' אורבך ז"ל
 פרופ' יהושע יורטנר
 פרופ' יעקב זיו
 פרופ' מנחם יערי

